

31.08.2010

Katedra i Zakład Medycyny Sądowej i Toksykologii Sądowo-Lekarskiej
Śląski Uniwersytet Medyczny w Katowicach, ulica Medyków 18
40-752 Katowice
tel. (0-32)-20-88-437, fax 252-75-91
e-mail : forensic@sum.edu.pl ; czeslawchow@op.pl

Katowice , dnia 30.08.2010 r.

Dot. I.dz.PTMSiK 136 / 10

Szanowny Pan
Prof. dr hab.n.med. Jarosław Berent
Prezes Polskiego Towarzystwa
Medycyny Sądowej i Kryminologii

Szanowny Panie Prezesie

W związku z pismem Pana Prezesa z dnia 24 sierpnia 2010 r. - w załączeniu przesyłam uprzejmie sprawozdanie z działalności Komisji Katastrof Polskiego Towarzystwa Medycyny Sądowej i Kryminologii za okres ostatniej kadencji tj. lata 2007-2010.

Łącząc serdeczne pozdrowienia,
pozostaję z należnym szacunkiem

Dr n.med. Czesław Chowaniec
Przewodniczący Komisji Katastrof PTMSiK

Katowice , dn. 30.08.2010 r.

SPRAWOZDANIE z DZIAŁALNOŚCI

KOMISJI KATASTROF

POLSKIEGO TOWARZYSTWA MEDYCYNY SĄDOWEJ i KRYMINOLOGII

w LATACH 2007/2010

Przewodniczący Komisji :

Dr med. Czesław Chowaniec

Członkowie Komisji :

Dr med. Jerzy Kawecki

Dr med. Tomasz Konopka

Dr hab.med. Paweł Krajewski

Dr hab.med. Grzegorz Teresiński

Dr med. Czesław Żaba

Powołanie Komisji wiązało się z określeniem założeń jej działania. Wśród zadań Komisji, oprócz rejestracji zdarzeń o charakterze katastrofalnym, gdzie w wyjaśnianiu przyczyn i skutków uczestniczyli specjaliści medycyny sądowej, toksykologii i hemogenetyki sądowej, należy wymienić :

1. Ocenę organizacji i aktualnych możliwości medycyny sądowej, ze szczególnym uwzględnieniem zakładów medycyny sądowej, w odniesieniu do zdarzeń katastrofalnych z dużą liczbą ofiar śmiertelnych
2. Utworzenie regionalnych/wojewódzkich zespołów medyczno-sądowych w postaci grup oględzinowo-medycznych i identyfikacyjnych, działających na miejscu zdarzenia oraz w zakładach medycyny sądowej
3. Opracowanie zakresu zadań a także roli specjalistycznych ekip medyczno - oględzinowych i identyfikacyjnych oraz współpracy z innymi służbami działającymi na miejscu katastrofy oraz organami ścigania
4. Stworzenie procedur w zakresie postępowania ze zwłokami i szczątkami ludzkimi w przypadku zdarzeń katastrofalnych
5. Zorganizowanie interdyscyplinarnej konferencji naukowo-szkoleniowej

W okresie wrzesień 2007 – sierpień 2010 doszło do następujących zdarzeń, wyczerpujących znamiona katastrofy :

- dn. 23.01.2008 r. wypadek samolotu wojskowego CASA C-295 M , który rozbił się pod Mirosławcem (woj. zachodniopomorskie) podczas podchodzenia do lądowania. W katastrofie zginęło **20 osób** (4 członków załogi i 16 pasażerów , wśród nich oficerowie z dowództwa sił powietrznych kraju)
- dn. 31.03.2009 r. wypadek samolotu BRYZA M-28 , który rozbił się w trakcie ćwiczeń na lotnisku marynarki wojennej Gdynia-Babie Doły ; w wypadku zginęła **4-osobowa** załoga samolotu
- dn. 13.04.2009 r. pożar budynku (hotelu) socjalnego w Kamieniu Pomorskim (woj. zachodniopomorskie) , w którym zginęły **23 osoby**
- dn. 18.09.2009 r. wybuch metanu w kopalni KWK WUJEK-Ruch ŚLĄSK w Rudzie Śląskiej (woj. śląskie) ; w wypadku zginęło **20 górników**, a 37 odniosło obrażenia ciała / w tym 21 bardzo ciężkie /
- dn. 31.10.2009 r. wypadek śmigłowca typu KANIA – Podlaskiego Oddziału Straży Granicznej, który rozbił się podczas lotu patrolowego na terenie Białorusi ; w wypadku zginęła **3-osobowa** załoga śmigłowca. W badaniach sekcyjnych przeprowadzonych w Brześciu w roli obserwatorów uczestniczył specjalista medycyny sądowej z Zakładu Medycyny Sądowej UM w Białymstoku.
- dn. 10.04.2010 r. katastrofa samolotu Tu-154M z delegacją udającą się na uroczystości 70-lecia tragedii katyńskiej ; samolot rozbił się w trakcie podchodzenia do lądowania na lotnisku w Smoleńsku (na terenie Federacji Rosyjskiej) W wyniku katastrofy zginęło **96 osób** , w tym Prezydent RP z małżonką, były Prezydent RP na uchodźstwie, posłowie, senatorowie, dowództwo sił zbrojnych RP. W przeprowadzonych w Biurze Ekspertyz Medycyny Sądowej w Moskwie oględzinach zwłok oraz czynnościach identyfikacyjnych ofiar katastrofy wraz z polskimi prokuratorami w roli obserwatorów uczestniczyli specjaliści medycyny sądowej z Zakładu Medycyny Sądowej UM w Warszawie z dr hab.med. Pawłem Krajewskim.

Przeprowadzona ocena wykazała, że możliwości jakimi dysponują Zakłady Medycyny Sądowej (samodzielnie oraz z uwzględnieniem ew. pomocy

terytorialnie najbliższych zakładów) są wystarczające dla możliwie sprawnego przeprowadzenia, zarówno pod względem naukowo-badawczym, procesowym, jak i organizacyjnym, wielokierunkowych sądowo-lekarskich badań zwłok i dalszych czynności sądowo-lekarskich w sytuacjach zdarzeń katastrofalnych. Istnieją także realne możliwości organizacyjne czynnego uczestnictwa polskich specjalistów w w/w czynnościach poza granicami kraju. Zakłady Medycyny Sądowej mogą także zapewnić udział kompetentnych specjalistów do udziału w przeprowadzeniu oględzin zwłok oraz wstępnych czynności identyfikacyjnych na miejscu zdarzenia.

Za niezbędne uznać należy stworzenie w każdym województwie względnie makroregionie zespołów medyczno-sądowych na wzór istniejących zespołów DVI – *Disaster Victim Identification*. Uwzględniając polskie realia, rzeczywiste potrzeby i możliwości organizacyjno-finansowe, nadto strukturę organizacyjną służb zajmujących się zarządzaniem kryzysem – Rządowe Centrum Bezpieczeństwa oraz wojewódzkie wydziały bezpieczeństwa i zarządzania kryzysowego – optymalnym i jedynym słusznym rozwiązaniem byłoby oparcie tych zespołów o siły i środki jakimi dysponują Zakłady Medycyny Sądowej i następnie włączenie ich w struktury oraz plany reagowania kryzysowego województwa. Do tej pory jedynie w województwie śląskim udało się określić szczegółowe procedury działania w razie wystąpienia zdarzenia katastrofalnego, w tym dot. postępowania ze zwłokami i szczątkami ludzkimi w przypadkach zdarzeń masowych i katastrof, ale także zdarzeń związanych z zagrożeniem bombowym oraz atakami terrorystycznymi. W pozostałych regionach kraju, podjęte przez Kierowników Katedr i Zakładów Medycyny Sądowej próby ścisłej współpracy w sytuacjach kryzysowych i zdarzeniach katastrofalnych jak dotychczas nie uzyskały oczekiwanego zrozumienia władz wojewódzkich lub miejskich.

W województwie śląskim w 2007 r. został utworzony Pluton Identyfikacji Ofiar Katastrofalnych Zdarzeń. Pluton powstał jako Wojewódzka Formacja Obrony Cywilnej na podstawie Zarządzenia Wojewody Śląskiego z dnia 10.07.2007 r. w sprawie utworzenia Wojewódzkiej Formacji Obrony Cywilnej oraz Zarządzenia z dnia 04.10.2007 r. Rektora Śląskiego Uniwersytetu Medycznego w Katowicach.

WFOC została utworzona na bazie Katedry i Zakładu Medycyny Sądowej w Katowicach. Nadzór nad działaniem formacji Wojewoda – Szef Obrony Cywilnej Województwa Śląskiego powierzył Dyrektorowi Wydziału Bezpieczeństwa i Zarządzania Kryzysowego Śląskiego Urzędu Wojewódzkiego w Katowicach (WBZK ŚUW)

W zakresie podjętych czynności organizacyjnych wspólnie z Inspektoratem ds. Obronnych i Informacji Niejawnych Śląskiego Uniwersytetu Medycznego opracowano harmonogram osiagania gotowości do działania, plan 4-letni i szczegółowe plany roczne szkolenia w zakresie obrony

cywilnej, obejmującego tematykę szkoleń podstawowych, doskonalących i specjalistycznych. Celem tych szkoleń jest ciągłe doskonalenie teoretyczne oraz praktyczne na wypadek zagrożeń, jak również w odniesieniu do działań medyczno-sądowych, identyfikacyjnych oraz poprawy współpracy z organami ścigania. Zakład Medycyny Sądowej w Katowicach podjął się również prowadzenia zajęć z medycyny sądowej dla jednostek państwowej straży pożarnej – co przyczyniło się w stopniu znaczącym poprawie znajomości roli i zakresu działania poszczególnych służb i formacji.

Pluton Identyfikacji Ofiar Katastrofalnych Zdarzeń funkcjonuje w warunkach organizacyjnych i technicznych w oparciu o własny personel, sprzęt i własną bazę lokalową, a także sprzęt zakupiony i przekazany przez Wydziału Bezpieczeństwa i Zarządzania Kryzysowego Śląskiego Urzędu Wojewódzkiego w Katowicach na podstawie sporządzonej wcześniej tabeli należności, w zakresie zapewniającym realizację powierzonych zadań.

Pluton Identyfikacji Ofiar Katastrofalnych Zdarzeń jest samodzielnym plutonem obrony cywilnej operacyjnie podporządkowanym Szefowi OC Województwa Śląskiego. Jest formacją zakładową, zaliczoną do formacji o podstawowym stopniu gotowości, przeznaczoną do wykonywania zadań specjalnych, zasadniczo związanych z identyfikacją ofiar katastrofalnych zdarzeń na terenie województwa śląskiego.

W ramach dotychczasowej współpracy został określony :

- skład osobowy grup oględzinowo-medycznych działających na miejscu zdarzenia oraz w warunkach Zakładu Medycyny Sądowej
- zakres koniecznego podstawowego wyposażenia
- wskazano na konieczność zapewnienia stałej bieżącej łączności i przepływu informacji pomiędzy poszczególnymi służbami, działającymi ekipami oraz centrum dowodzenia – sztabem akcji, a także prokuratorem nadzorującym wszelkie czynności procesowe
- opracowano szczegółowe procedury obejmujące postępowania ze zwłokami i szczątkami ludzkimi na miejscu zdarzenia z możliwością rozwinięcia polowego punktu segregacji , transport i przechowanie zwłok oraz dalsze postępowanie sądowo-lekarskie identyfikacyjne w warunkach prosektorium Zakładu Medycyny Sądowej
- opracowano algorytm postępowania ekip identyfikacyjnych na miejscu zdarzenia i w zakładzie medycyny sądowej obejmujący kolejność i zakres czynności i działań medyczno-sądowych , nadto organizację miejsca gdzie możliwe będzie przeprowadzenie czynności kryminalistycznych oraz procesowych okazań zwłok rodzinom

Wypracowany schemat organizacyjny oraz algorytm współdziałania i postępowania sądowo-lekarskiego zdały w pełni egzamin podczas katastrofy

górnictwej w kopalni Wujek-Ruch Śląsk we wrześniu 2009 r.

Utworzenie *Plutonu* umożliwiło wzięcie czynnego udziału w zorganizowanych w dniu 22 listopada 2008 r. przez Wydział Bezpieczeństwa i Zarządzania Kryzysowego Śląskiego Urzędu Wojewódzkiego w Katowicach ćwiczeniach systemu reagowania kryzysowego województwa śląskiego pk. „SAMOLOT 2008” nt. *Katastrofa lotnicza cywilnego samolotu pasażerskiego*.

Dostrzegając rzeczywistą potrzebę wypracowania w skali ogólnokrajowej zasad współdziałania służb ratowniczo-medycznych, poszukiwawczych, zabezpieczających, dochodzeniowo-śledczych oraz uwzględniając własne doświadczenia – utworzony na bazie Katedry i Zakładu Medycyny Sądowej w Katowicach *Pluton* może stanowić propozycję rozwiązań organizacyjnych w obszarze działalności sądowo-lekarskiej w sytuacji kryzysowej i zaistnienia katastrofy z uwzględnieniem polskich warunków, potrzeb i przede wszystkim realnych możliwości medycyny sądowej. Optymalnym rozwiązaniem jest, aby funkcjonowanie takiej formacji pozostawało w obszarze nadzoru wojewódzkiego Wydziału Bezpieczeństwa i Zarządzania Kryzysowego, co zapewni właściwą koordynację działań, a także bieżący dostęp do informacji, udział w szkoleniach i pracach służb zarządzania kryzysowego.

W dniach 11-12 marca 2010 r. w Wiśle-Jaworniku odbyła się ogólnopolska konferencja naukowa pt. „*KATASTROFY – JAKO PROBLEM MEDYCZNO-SĄDOWY I INTERDYSCYPLINARNY.*” Tematyka konferencji obejmowała współpracę służb na miejscu katastrofy, rolę i zakres badań medyczno-sądowych, identyfikację osobniczą ofiar śmiertelnych oraz istotne w postępowaniu karno-procesowym zagadnienia prawnokryminalistyczne.

Celem konferencji była propozycja rozwiązań dot. funkcjonowania ekip (grup) medyczno-identyfikacyjnych oraz określenie zunifikowanego zakresu koniecznych badań i procedur w obszarze działalności sądowo-lekarskiej.

Wolno wyrazić przekonanie, że duże zainteresowanie towarzyszące konferencji, liczba uczestników reprezentujących nauki sądowe, różne środowiska związane zawodowo ze zdarzeniami katastrofalnymi i sytuacjami kryzysowymi, a zwłaszcza liczba zgłoszonych prac – stanowiły pełną aprobatę odnośnie do podjęcia organizacji i wyboru tematu konferencji. Niech ta konferencja zapoczątkuje cykliczne, organizowane co 3 - 4 lata „*Spotkania beskidzkie*” poświęcone problematyce zdarzeń katastrofalnych na szerszym forum aniżeli tylko medyczno-sądowe.

Bardzo istotnym tegorocznym dopełnieniem spotkania w Wiśle była konferencja w Warszawie w dniu 07 lipca 2010 r. pt. „*KATASTROFY – ORGANIZACJA BADAŃ I SPECYFIKA EKSPERTYZ, A POTRZEBY SPOŁECZNE I*

WYMIARU SPRAWIEDLIWOŚCI.” Konferencja została zorganizowana przez Ministerstwo Sprawiedliwości wraz z Instytutem Ekspertyz Sądowych im. Prof.dra Jana Sehna w Krakowie w cieniu tragedii smoleńskiej i stanowiła naturalną i jakże cenną reakcję środowisk prawniczego, biegłych oraz specjalistów zajmujących się ustalaniem przyczyn i skutków katastrof.

Prezentowane na obydwu konferencjach wystąpienia potwierdziły ważną rolę zarządzania czynnościami dochodzeniowo-śledczymi powypadkowymi oraz zasadność ścisłej współpracy służb i organów uczestniczących w postępowaniu wyjaśniającym z organami wymiaru sprawiedliwości, jak również organizację i koordynację działań na miejscu katastrof i następnie badań identyfikacyjnych oraz innych ekspertyz specjalistycznych.

Kwietniowa tragedia pod Smoleńskiem i wypływające z niej wnioski dot. specyfiki i organizacji badań, udziału biegłych oraz rzeczywistych potrzeb wymiaru sprawiedliwości, ale także szerokich oczekiwań społecznych (w tym zwłaszcza rodzin ofiar) potwierdzają bezwzględną potrzebę wypracowania w skali ogólnokrajowej ujednoczonych procedur postępowania medyczno-sądowego, szczególnie czynności identyfikacyjnych przy uwzględnieniu ścisłej współpracy z wymiarem sprawiedliwości oraz centrami zarządzania kryzysowego.

Dr n.med. Czesław Chowaniec
Przewodniczący Komisji Katastrof PTMSiK

